

TAULA

de lletres valencianes

Primavera

Genar Lahuerta

SUMARI: Art popular, F. CABALLERO.—Asteriscos poblatans i ciutadans, CARLES SALVADOR.—Puntuacions, THOUS LLORENS.—La Dama d'Elx.—En torn a un llibre, JULI JUST GIMENO.—Parlant amb Gggiménez Caballero, EL VELLUTER.—Sobre un músic valencià antic, R.—Poemes, ENRIC DURAN.—Notes.—Bibliografia.

Número 22

PREU: 25 cèntims

TAULA

DE LLETRES VALENCIANES
REVISTA LITERARIA MENSUAL

DIRECCIÓ:

Guillem de Castro, 35

ADMINISTRACIÓ:

Ciril Amorós, 39

VALENCIA

Director: A. PIZCUETA

Administrador: GODOFRED HERNANDEZ

PREUS DE SUBSCRIPCIÓ ANUAL

Ordinària (Un exemplar
cada mes. 3 PTES.
Protectora (Dos exem-
plars. 5 "

Esta classe és feta per tal de que
puguen enviar un número de propagan-
da a un Circul, Biblioteca o amic. Pen-
sen que a Valencia casi tot està per
fer i és obra de molts la que ens havem
proposat.

AVISOS IMPORTANTS

Cada autor respon en ab-
solut del treball que signa.

Els originals no es tornen.

COL·LECCIÓ «L'ESTEL»

O B R E S P U B L I C A D E S

L'espill a trossos, per ALMELA I VIVES

Blasco Ibàñez i València, J. JUST GIMENO

Vocabulari Valencià-Castellà, JOAN DE RESA

PRÓXIMA A PUBLICAR-SE

Proses de Viatge, E. LÓPEZ CHAVARRI

TAULA

DE LLETRES VALENCIANES

VOLUM II

JULIOL 1929

NÚMERO 22

DISQUISICIONS

Art popular

MOLT s'ha parlat sobre la qüestió que hem el·legit per a tema del present article: ¿L'Art que no és popular és fecund?

Els que creuen que l'Art, en totes les seues manifestacions, ha d'arribar a totes les intel·ligències, ha de ser comprensiu per a totes les mentalitats—àdhuc les manco desesperades—per a que la seua saludable pedagogia assolisca la eficàcia social que és de desitjar, diuen que no.

Els que opinen que l'Art ha de ser aliment i gaudi espiritual dels iniciats, dels que per posseir un cert grau de cultura estan preparats per a poder fruir les inefables sensacions artístiques, responen que sí.

Clar, que un esperit equilibrat, lliure de passió, haurà de meditar molt, abans de pronunciar-se en un o altre sentit.

No cap dubte que l'ideal de l'artista és que la seua obra bella siga revestida de tal virtut d'expressió que igualment aplegue la emoció produïda (ja és sabuda la nostra opinió de que obra dejuna d'emoció no és obra d'art) als esperits refinats, com a les intel·ligències tènues. L'artista que conseguix tan esplèndids resultats, pot reputar-se feliç. Però, per dissort, no tots son capaços de tan maravolloses realitzacions. D'ahí la divergència d'orientacions estètiques i les profuses teories i credos estètics sobre el concepte de l'Art.

No admet discussió que l'Art té una missió educativa que complir, independent de la de produir goig. A partir d'esta afirmació, que revestix caràcters d'axioma, naix la dissensió entre els teoritzants, de si l'Art inasequible a la mentalitat del Poble complix o no este deure de pedagogia social.

L'Art que no arriba a la entranya del Poble, incapaç, per la seua altitud metafísica, d'influir en les seues costums, en la seua vida espiritual, no és, no pot ser fecund. L'Art, com el sol, deu arribar a tots els sers. No pot ser patrimoni exclusiu d'una part reduïdíssima d'humanitat. L'ànima de l'artista no ha de sentir-se satisfeta veient excluida de la fruïció de la seua obra, la part més nombrosa, ingènua i pura de la humanitat. Parlar per a un auditori escàs, encara que comprensiu i fàcil a la repercusió, té molt de la esterilitat que comporta allò de «predicar en desert».

L'artista deu buscar, tant per satisfacció pròpia com per que el seu treball tinga la transcendència que en la vida de l'esperit li està assignada, el contacte, l'acolliment popular. No fer-ho així, és caure en l'hermafrodisme intel·lectual repudiat per tots els esperits íntegres.

Cal, ans de passar avant, que aclarim un poc l'alcanç que li donem al concepte «popular» en evitació de que nostres modestes paraules siguen, interessadament, preses per alguns com un alegat a favor de la torta interpretació que li és donada per els que a nostra terra se vanten de cultivar lo popular, és a dir d'estar en estreta comunió amb el Poble.

Art popular és, per a nosaltres, el que es nodrix de les més fondes essències cas-

tisses, allò que és com el perfum penetrant, peculiar de la terra a on es produïx. Aquell que no necessita de prolixes raonaments, ni exegèsis profundes, per a produir en l'ànima ingènua, el sagrat ariçó, barreja de goig i exquisit torbament, sols original per la percepció de la Bellesa. El que replega, articula, tradueix, el tresor de gràcies latents—en espera, com Llätzer, de la veu divina que'l redresse—que hi ha en les fondàries de l'esperit racial.

El que fugint de l'afalac a l'estultícia, mesquina aspiració de vanitat sense cap mòbil artístic—construïx amb els materials de pristina senzillesa que radiquen en l'ànima de l'individu encara no abrumat per l'excés de civilització: sentiments purs, passió exaltada, claretat, ausència de cerebralisme, fervor, entusiasme...

No serà necessari aclarir que les anteriors raons exclouen la grolleria, la vulgaritat, que per alguns pseudoartistes vol fer-se passar com vicis inseparables de lo popular.

Duent la qüestió al terreny que més d'aprop ens atany, hem d'eixir al davant del retret, que tan sovint és fet als escritors valencians, de que som lluny del llenguatge popular.

¿Hi haurà qui sincerament crega que amb el llenguatge en ús en la gent de nostre Poble se pot fer obra d'art? Amb un lèxic tan curt, baix i barbaritzat, no es poden, de cap manera, expressar les subtilitats i delicadeses de pensament que constituïxen l'obra literària, si ha de merèixer el nom de tal.

Per altra banda, neguem que hi haja que situar l'Art a nivell de l'estultícia del vulgus per un mal entés desig de divulgació. Amb este sistema no es conseguïx més que la desvalorització del prestigi de nostres lletres i l'embrutiment de l'idioma. Creiem, pel contrari, que l'obra dels literats deu encaminar se cap a la consecució de que, pel seu mitjà, el gust del públic ascendisca fins a la depuració.

A este propòsit ens ve a l'esment un simil de que feia ús un cult amic nostre, hui reputat doctor en Medicina, que sintetitza perfectament nostre pensament: L'idioma—feia—és com una destal, d'excel·lent acer, ben esmolada, en unes mans inexpertes. L'ús inhàbil i negligent de l'eina fa que prompte es veja està rovellada, amb el tall ple de mosos. Pero ve l'artesà esmolador i li restitueix la lluentor i el tall inicial.

Massa haureu comprés que la destal simbolitza l'idioma, les torpes mans, el Poble que d'ella fa ús i l'hàbil esmolador el verdader artista literari.

F. CABALLERO I MUÑOZ.

Asteriscos poblatans i ciutadans

SE li adormí el bes a la punta dels llavis quan el nin del cor deixava escapar l'ocell de l'esperança. Els ulls se migcloueren. Els dits escamparen llur ventall. Quan la jove que fugia veïé l'ocell en agonia retornà, pausa i caufa, i, com si el mon no fos, caçà amb els llavis el bes i se l'emportà, joiosa, com se porta una rosa: entre dent i dent.

La paradisiaca escena tenia, també, el seu diable: els meus ulls comprensius.

* * * El sol dels diumenges és un sol llavat i pentinat, de coll posats nou i de camisa neta i de sabates lluentes. Entra al carrer, s'atura al balcó i es penja a la galeria, cridant i rient, per dir als veïns que ell té festa.

El sol, desvagat un dia a la setmana, busca els amics per traure-los dels cataus feiners i portar-los al camp, al passeig, a l'aire lliure del camp d'esports. Si el diumenge plou els amics del sol el busquen per les sales de cafè, de cinema o de teatre inconformats de no trobar-lo enlloc.

I, malhumorats, escampeu per els carrers en l'hora final de la tarde, la dolorosa negror dels paraigües i la vesta impermeable d'un dia de passió.

* * * La Puríssima, damunt la ganiveta de carnisser de la mitja lluna, fa patir. Podria tallar-se els peus.

* * * Eixes comes de fusta enfundades de seda que veiem als escaparates de les ciutats fan tant de bé als infants que les contempen com la més ben dirigida prédica del millor mestre moralista.

* * * El nostre inconegut veï de l'hotel que cada dia se gifa a la matinada dona a entendre amb les seues sonores passes lentes que ha perdut la nit. Però ell voldria fer comprendre als desvetllats que és un home que sap el punt dolç de la vida.

* * * Els pobles petits tenen clavat a un flanc el balneari d'aigües minerals; esperen l'estiu com l'estudiant el curs de classes universitàries.

Cada estiu el poblet ha d'aprendre una lliçó de cultura universal, un ritme nou de dansa, un color nou, una nova paraula novella i una nova manera de tallar-se els cabells.

Cada pobletà, cada estiu, canvia al pensament la marca d'automòbil que comprarà en ésser ric; i cada jove pobletana tria la llargada de la seua faldilla per a quan vaja a ciutat.

Els pobles petits que tenen clavat al flanc un balneari d'aigües medicinals veuen en cada estiuellant que passa les ales que ells voldrien per a volar pel mon.

* * * Del meu balcó estant, estribor de les cases, veig el campanar del poble. En determinada época de l'any hi ha unes magnífiques nits de lluna plena. L'organitzador pobletà dels espectacles nocturns deu conèixer ben bé les antigues litografies quan ordena que la lluna se fique al llit per darrere del campanar. Hi ha uns minuts que les campanes se retallen en el pergami que ompli gairebé l'ull doblat del guardià petrificat.

L'estampa me és prou coneguda. Una nit havia, encara, un mussol. Xiulà.

Al ficar-me al llit jo assegurava mentalment que el mussol estava xuclant els olis.

No va mancar, tampoc, la bruixa.

Aquella nit vaig dormir amb l'ai al cor perquè l'ànima me se quedà al balcó, asomada, esguardant el campanar.

* * * Sempre que busquem el banderí de l'Ossa ens ix al pas la femenina constel·lació de Casiopea que demana, posada en creu, l'almoina d'una mirada.

* * * L'acàcia, arbre urbà, trau uns rams de flor, labiada, blanca, perfumada com la boca puríssima dels infants.

* * * El sol mai no es pon; fors el coll, no més, per dormir, damunt el coixí de la tarde.

* * * La nit que ensaja la música del poble les disonàncies resten vibrants en l'aire com uns tremolosos gallarets que pengen de fils invisibles. Allavors hom compren els retallats lladruacs dels gossos de camp i per què el «sereno» té la veu més fosca. I com l'embriac té esme encara per a enrollar la cigarreta, camí sinuós de casa, tot cantant a mitja veu aquella antiga cançó que ell inventà per festejar la promesa.

CARLES SALVADOR.

Puntuacions

AQUEST gran poeta anomenat Francesc Caballero, ha llançat des de les pàgines del propassat número de TAULA les serpentes d'unes «Interrogacions». Però no a l'aire sinó sobre el blanc, tocant el ressort i fent aguaitar la resposta.

«Convé a l'estat actual de nostra literatura açò que es diu avantguardisme?»

«Aquest pot afavorir el creiximent de nostra renaixença?»

I al donar en els blancs, malgrat el fum dels dispars, es veu com s'ha obert en cada ú el cercle redó, terminant, d'un NO.

Jo vullc intentar unes puntuacions en aquestes mateixes pàgines, perquè els lectors de cada banda se troben—val a dir—atesos.

M'escau, además la contestació—primera que done d'aquest tema—per ser porter del «Verniell en tò major» a que aludix el llumenós Caballero.

Faré carrera pel seu article, alçant-me d'un bot sobre els subratllats que li he posat, com barres d'aquest *cross*.

«L'afany de novetat artística és vell com l'existència de l'artista. ¿Els mestres clàssics no foren avantguardistes en el seu temps?»

L'afany de novetat és vell. Però no tots l'han sentit ni l'han conseguit tots. *Tots* els mestres clàssics—perdó per l'acepció vulgar—no foren nous en el seu temps.

Els escriptors que han cristallitzat en ordre clàssic—a la deshidratació del temps—

ho feren perquè en la seua substància hi havia aquella necessària saturació. Però no tots han oferit una geometria original. I aquesta circumstància no els ha impedit fruir la fama.

No massa asovint, sinò de tant en tant, en l'ambient estatificat, surt un individu d'inspiració extraordinària —acepció directa— i una colla coincideix en noves orientacions. Ben bé potser ara una d'aquestes èpoques. Prou esdeveniments coincidents en el temps i la importància estem espectant els hòmens de hui, per a pensar-ho. Ciència, política, moral, anècdota d'especials característiques, coincidixen en curt espai de temps.

«Carles Salvador, amb altres jòvens literats, s'ha entregat de ple a les inquietuts, especialment formals, de l'obra literària».

No és fàcil demostrar en aquestes línies, fetes aposta concretes i sintètiques, còm no és «l'inquietud formal» sinò una característica de l'esmentada literatura. Ja ne coneguem, ja, de poetes que sols tenen de nou la mida i ordenació dels versos o, a lo més, el lèxic.

No és prou açò per a apel·lar-se a sí mateix «avantguardista» o altra paraula més o menys correcta. Com tampoc ho és parlar en tots els poemes, de l'auto, l'avió, l'asfalt, el cock-tail i el gratacels.

Ademés d'açò, o sense açò, hi ha que *sentir* les coses noves i dur una emoció, patètica o estètica—que ambdós són dignes, admirat Caballero—per a lo qual si la forma és bona auxiliadora no pot erigir-se en primer interès. Ademés que ja coneix el company glossat, al grup d'«avanguardistes» que escriu amb dècima i romanç casi tots els seus poemes.

No cap dubte, pel temor que pugua haver d'un arrivisme a lo *snob* en nostra literatura, que els que ara cultiven allò que ell diu «avantguarda» han sigut abans reflecte de lo clàssic de nostra llengua. En ells, puix, ja s'ha donat aquella saó que tan justament desitja. I els que, de primeries, senten la necessitat d'escriure en «modern» tenen perfecte dret, si són sincers—ara hem tocat el punt més importat!—ja no cal que la evolució se fassa externa en cada individu, puix açò, en lo fisiològic, tampoc se dona. Abans de nàixer l'ésser, en el ventre matern, ja fa la mitat de la evolució i surt amb cames i braços; no li cal vindre al món com un samaruc per a donar la seua metamòrfosi.

«La col·lisió entre un públic que no concep res escrit en nostra llengua natural, que no haja per tema algú dels tòpics afins al seu sentimentalisme fàcil i rampló, i la irrupció d'unes veus exòtiques que diuen, en llenguatge retorçut i violentat, gloses i cants disonants, és tan greu, que ha de produir el desdeny i potser la desafecció irònica vers allò que tots devem aspirar a convertir en eflorescència magnífica i prolífica del Verb del nostre Poble.»

Aquest públic de lo fàcil i rampló és el que ens ha retret tantes vegades «l'aucell i la branca» —clàssic i eglògic— i farà mofeta de tot allò que no entenga o no li parega que serà la major part de nostres coses, fins que arribe a assolir una major cultura o aparega un home genial que li ho fassa entendre. Aquest públic igual entén el llibre de Carles Salvador que la «Estèril lluita» de F. Caballero. Lo que sí li agradarà és el vers sense conceptes, sense filosofia original, sense psiquisme, sense ortografia. I ja ne trobarà d'aquesta, no cal penedir-se!... I si posem per exemple el pitjor cas d'«avantguardisme», aquell actualíssim—frèvol, efímer—potser que millor entenga lo que parle de deport i de espectacle que allò de «l'aimia», «la melengia» i «el brancatge ombrívol».

Circunscrivint a nostra actuació el cas de que parlem, he de dir-li al magnífic autor d'«El perennal miracle» que el fugir dels floralismes i escabuçar-nos—uns quants—en la piscina higiènica d'aquesta independència poètica, ha fet que s'acostaren a nosaltros jòvens de vàlua de tots els camps artístics i que nostra veu prenguera una volada ampla amb un caràcter universal que mai s'havia assolit. Jo sentiria molt que tots se posaren a fer proves *modernistes* i els que fan ara sucosa literatura—Caballero mateix, per a mí culminant en el seu genre—esdevingueren, de prompte «avantguardistes». Però també crec, amb tota sinceritat, que cada nou màtis de nostra inspiració enriqueix la vena vernàcula.

No he volgut parlar massa de la confusió que hi ha en quant a tot açò de l'«avantguardisme». A mí mateix se m'ha al ludit públicament per varis companys, de modo direc-

te o velat. I estic molt lluny de sentir-me avantguardista. Pels que m'ho han dit amb condol, vaja aquesta consolació; i perdó si defraude als que m'han apel·lat així, volent afavorir-me. Ademés estic lluny, també, d'admirar als que se diuen a sí mateixos «avantguardistes» no ja perquè s'ho diguen—que seria prou motiu—sinó per que els «avantguardistes», diguerem per antonomàsia, no m'han produït cap impressió que pugua convertir-me en admirador seu.

Si vé el cas no estarà inoportú fer distinció entre tanta gent involucrada, per a intentar—sense massa fe en l'èxit—que no se parle tan superficialment d'aquests temes.

THOUS LLORENS.

La Dama d'Elx

VENERADA en el fons del nostre ser artístic, vivia en tots, com símbol de l'art valencià en la seua més pura essència—air en huí, història i perennitat—aquella imatge icònica i decorativa que M. Henzey, el conservador del Louvre va apel·lar «La Dame d'Elche».

Varies vegades sortí l'iniciativa de la seua entronització, con abans nostra senyera, signe patètic—abans lluita—vida—ara voliem popularitzar nostra Dama de l'Art, el signe estètic—ara pau i ordre—sumisió.

De varies formes s'havia intentat l'entronització. I per fi un dia, pel camí de la diligència personal i casí subreptícia, s'arribà a tindre, entre un bloc de pedra, el desbast del cap ibèric.

I... ja han sortit les complicacions. Resulta que la còpia de la Dama d'Elx, de la que sembla tindre l'exclusiva l'escultor Pinazo, ha sigut freta de Belles Arts sense el permís d'aquest.

Aquest la reclama, alça una acta notarial del fet i amb això i l'absència de Cuñat, a la fervor del qual es deu que començara a realitzar-se el desig, l'esculptura que ja s'endevinava magnífica, quedà en son estat de naixença, amb tel de pols i catifa de fulles seques.

Amb tot açò dancen els que es julgen pares de l'idea d'aquest monument.

S'ens permetrà una sola opinió: hi ha que fer la Dama. Per nostra banda incitem a que se reconega autor de la iniciativa a tot aquell que vullga. I que se done a Pinazo tota mena de satisfaccions.

Però aquell que entrebranque la solució d'aquest assumpte, no podrà evitar que el jutgem, en aquest moment valencià tan necessitat de cura artística, atemptador a la valor estètica de la ciutat.

En torn a un llibre

AQUEST llibre és «Cambó» de Josep Plà. Quan va publicar la primera part—1928, per «Revista Nova»—es va promoure un formidable aldarull. Tots els periòdics de Barcelona i sobretot, tots els de llengua catalana, escrigueren sobre aquest llibre i el seu sentit. Lo que menys preocupava aleshores eren els seus mèrits literaris. Es discutia—uns en favor i altres en contra, casi sempre amb una gran passió—les coses que es contaven allí, els juins que s'exposaven sobre homes i fets del moviment català o que tenien amb ell alguna relació.

Una de les coses que més apassionaren als comentaristes del llibre fon allò que diu Plà, del caràcter i capacitat de Pi i Margall i de l'Almirall. Rovira i Virgili que prengué amb el major coratge la defensa de l'obra d'En Pi, digué coses molt sabrosses.

El llibre, les paraules de Plà tingueren en els mitjos literaris i polítics la violència d'una bomba. Plà era considerat com un home d'esquerra. Escrivia en la major part de periòdics catalans de caràcter esquerrà. En el setmanari «Justícia Social» de bona memòria, sobretot, havia fet una noble campanya liberal. Quan de prompte eixe llibre el situava en la pared d'enfront. I no per el fet de que parlara de Cambó. Tot lo món sap—la gent que coneix o se ocupa de la vida i la política de Catalunya—la importància extraordinària, diríem que decisiva en moltes ocasions, de l'ex-ministre Cambó en el moviment polític del seu país—i per lo tant és molt comprensible que es parli d'ell. Com és necessari, si és parla de la política catalana en general des de 1900 a 1920 parlar també de Lerroux. Ell, Cambó i altres—no molts—ocupen els llocs més destacats. Però Plà adopta, per a parlar de Cambó, un llenguatge entusiasta, d'apologista, impropï de l'home que ha buscat la veritat i la diu en els termes ponderats, que no refusen per cert la bellesa, i fins certa febra, propis del que estudia. Per contra quan En Plà parla de Pi i Margall—ja hem dit que aquesta qüestió font la més verinosa—parla amb un menyspreu, amb un sarcasme profundament sospitosos. Perquè qualsevol que siga l'opinió política que es finga és necessari reconèixer per tots els que estiguen enterats de la vida de Pi i Margall, dels fets en que va intervindre, la seua bona fe, l'honradesa dels seus procediments, i de la claretat de la seua visió política propia d'un estadista. La seua situació quan a la guerra de Cuba; el seu criteri sobre l'estructuració política d'Espanya ho proclamen palesament. Quan a la desfeta del règim republicà d'Espanya ell podia fer molt poca cosa. La seua política social i la internacional que preconitzava confirmen eixes dots d'estadista gran de que parlavem. La diferència de llenguatge de Plà quan parla de Pi i quan parla de Cambó era tan ostensible que la gent, els crítics sobretot, cregueren descobrir misterioses relacions.

Ara Plà acaba de llançar la segona part de la seua obra, i tots els periòdics han parlat ja d'ell de la mateixa manera que quan aparegué la primera—uns prenint la defensa, altres combatint-lo, tots amb passió. «La Nau» d'En Rovira i «La Veu de Catalunya» a on ara escriu Plà—de quatre articles al mes li donen setcentes pessetes—han iniciat una polèmica que sembla ha de tindre el major interès. En realitat no sabem si és desenvoluparà en la fornica que s'anuncia ja que són moltes les raons que s'oposen a que es fassa. Falta, sobretot, aquella mínima llibertat que és indispensable per a judicar hòmens, fets i institucions.

De totes maneres és necessari reconèixer, siguen els que siguen els verdaders mòvils de Josep Plà a l'escriure la seua obra que aquesta conté una informació preciosa per a tot el que es propose estudiar el moviment català.

JULI JUST I GIMENO

Parlant amb Ggiménez Caballero

ESTEM en el «hall» d'un hotel. (Nota: Aquesta paraula «hall» cal pronunciar-la a l'anglesa...) Front a nosaltres, està el director de la «Gaceta Literaria» de Madrid, que ha vingut a donar una conferència davant els quadros de Gutiérrez Solana instal·lats a la Sala Blava. El director de la «Gaceta Literaria» de Madrid és el senyor Giménez Caballero, al qual tots els correctors d'impremta s'enipenyen en dir-li Jiménez. (L'autor de «Los toros, las castañuelas y la Virgen» podria escriure unes consideracions sobre la tendència a convertir la inicial del seu cognom en jota, cant i ball d'una violència que ell anomenaria «hacista»).

Anem a parlar de literatura valenciana.

—En nostra antiga literatura ¿quines són les figures que més li interessin?

—Sant Vicent Ferrer i Lluís Vives. Són en la paraula i en el pensament allò que és la família Borja en l'acció, una cosa enèrgica, d'esclat i d'empremta ..

—Parlem de literatura moderna.

—Continúa la mateixa tònica que podríem anomenar violenta. Blasco Ibàñez tenia un temperament de conquistador. Azorín, encara que sembla molt apacible, té un fons temperamental d'una virulència extremada. De Mariano Benlliure i Tuero, no cal parlar. Garcia Sanchiz ha aconseguit l'èxit, un èxit innegable, amb la fastuositat, amb la pompa, amb l'exuberància de la paraula. La passió de Castrovido també es purament valenciana. L'únic veritablement patriarcal, idèntic en la persona a com es manifesta en les obres és Gabriel Miró, l'estàtic...

(Perfectament. Però ¿cap el nom de Benlliure i Tuero tractant de literatura? Giménez Caballero du molt llunt la generositat amb l'enemic... Per altra banda, «Don Roberto» no es valencià, encara que a ell segurament no li desplauria ser-ho).

—Açò—segueix dient el jove escriptor—en quant a la literatura valenciana d'expressió castellana. Però jo se, tant bé com el primer, que hi ha una literatura valenciana d'expressió vernàcula. I parle aixina perquè aquesta literatura ha estat acollida per mi a la «Gaceta Literaria» amb la mateixa amplitud de criteri amb que he acollit les altres literatures peninsulars.

(Efectivament: a la «Gaceta Literaria» se li poden fer retrets i objeccions; però cal fer-li un elogi ple de fervor quan es considera la seua actitud front a les diverses llengües de la península).

—Resum?

—Que la literatura castellana de València està en crisi—diu Giménez Caballero—perquè darrerament no ha sortit cap primera figura. En canvi, s'observa un desplaçament cap a Barcelona, on hi ha més mecenatge que a Madrid. A Madrid no més tenim l'Estat...

(I li sembla poc?)

A propòsit d'aquesta qüestió es referix el nostre interlocutor a Joan Chabàs, esmenta una frase d'Eugeni d'Ors sobre el literat de Dènia, ens prega que la guardem en secret... Després girem la conversa altra vegada a la «Gaceta Literaria».

—A la tardor pròxima—ens diu—es convertirà en setmanari. I no serà aquesta la única transformació, perquè bona part de les accions han passat a la «Compañía Ibero-Americana de Publicaciones», la qual li donarà un caràcter eclèctic. Deixarà, per tant, de ser un orgue de la jove literatura. Però jo, que seguiré de director, continuaré atenent com ara les lletres regionals.

(Giménez Caballero, que és madrileny del rovell de l'ou—si val aquesta frase tan poc avantguardista—té la simpatia de no procurar fer-se simpàtic o de no considerar-se de primer antuvi com a simpàtic, costum molt estesa a Madrid. A més, sempre és ell. I ell sempre és interessant).

EL VELLUTER.

Sobre un músic valencià antic

COPIEM a continuació uns paragrafs d'una conferència que ha donat en la Universitat de «Les Annales» en París el musicòleg M. Jean Aubry: «Jean Aubry i Henry Collet—dia una volta en raó Manuel de Falla—han sigut en França els més perseverants i eficaços propagandistes de la música espanyola»; copiem els paragrafs d'una conferència recent que es refereixen a un músic valencià; no és nou lo que diu, puix en llibres de Rafael Mitjana pot trobar-se i potser allí ha trobat aquest escriptor, lo referent al músic valencià del segle XVIII; però ho copiem per a els que no ho sapiem i per agrair ho a Jean Aubry.

«.....Haveu escoltat—diu continuant la conferència—expresar-se Espanya a través la música antiga, com a través la música popular. Completeu el triptic i terminem per una obra a on s'encontren l'air i el huí: una tanda de valsos.

Extranya idea—dieu—introduint valsos en un programa de música espanyola; valsos, eixes flors de la sensibilitat, de la gràcia germàniques. ¡Heus ací allunyar-se Espanya!

No tingau temor; per altra part una «suite» de valsos podria justificar-se ací, encara que no tingueren altra excusa que un inoblidable accent espanyol; més la introducció en aquest programa és molt més natural, molt més simplement justificada, que es podria creure a primera vista.

Si és veritat que el vals té un oríge germànic, és igualment veritat, encara que menys conegut, que el vals ràpid, trau son oríge de l'Espanya, al menys ha sigut creat per un músic espanyol. Existeix al final del segle XVIII i començament del XIX un compositor espanyol, el nom del qual es huí molt oblidat. S'anomena Vicent Martí Soler. Naixcut a València en 1754 havia debutat en la vida musical com organista en Espanya, passant després a Itàlia on abandonant la música religiosa per finalitats més profanes, es transforma en músic de «ballets» desenroïllant tanta feconditat com ingeniositat. Després de haver alimentat durant algun temps ballables i petites òperes en els teatres de Turín i Florència, es transportà a Viena on residí durant quatre anys, de 1785 a 1788 i on conegué un èxit molt viu. Fon després cridat a ser el director del Teatre Líric de Sant Petersburg on morí en 1810.

La seua vida no deixa de ser pintoresca; és una curiosa corva la que conduix a aquest compositor a través Europa i açó podria ja inclinar-vos a portar nostre interès sobre Vicent Martí Soler, si no ens revelara en són obra, dos singularitats dignes de memòria.

La primera és que escrigué en 1785 a 1786, una òpera titulada «La cosa rara» de la que Mozart inclogué en una part del seu «Don Juan», lo que no és un debil elogi; la segón encara més curiosa, ens interessa més directament. Es en la seua òpera titulada: «Il barbero di buon cuore», representada en 1786 en Viena, on Vicent Martí Soler tingué la idea d'introduir una escena cantada i dançada a on el moviment és exactament el del vals «tournoyante» tal com el coneixem avui.

Mèrit petit—dieu—puix que el vals alemà existia ja ¿qué s'oponia a que se li donara un moviment més viu?

Ningú pensava. Fon necessari que aquest espanyol anara a Viena, per a açó. Potser fins no més un compositor espanyol era precís per transformar aixís aquesta dança alemana. Si Vicent Martí Soler en presència del vals tingué la idea de fer lo més ràpid i de convertir-lo en la dança que coneixem avui, és aixís perquè el vals «tournoyante» es sembla extranyament fins per son ritme a la jota aragonesa, dança fonamental en la coreografia espanyola.....»

El músic valencià era conegut en Itàlia per «Martini lo Spagnuolo» i es diu d'ell també, que en Rússia escrigué una òpera còmica sobre un llibre de Catalina II. —R.

Poemes

LA FORASTERA

¡Ai, quin cel més blau i quin
matinet de primavera!
El pit s'eixampla al perfum
de la ben llaurada terra.
¡Quin goig fa mirar al camp!
—Hora fragant, riallera—
Els clavells son hui més rojos
i olen a vida les flors
de la florada novella.

El mas de l'Oliveral
quan naix el sol es desperta
—revòl de colomes blanques...
teuladins en l'albereda...
forta estridència d'un gall
que un altre a lo lluny contesta...—,
i a l'obrir les portes surt
la fadrina matinera,
la més fina i més galana,
més interessant i bella
que pugua besar el sol
pur i esplèndid de València.

On va ni d'on ve no sap
ningú. Que plora una pena
d'eixes molt fondes, molt fondes,
conta la gent de la terra.
I a l'ignorar el seu nom
lí diuen la Forastera.

Quan sola i pensiva passa
per l'horta florida i fresca,
amb sa careta tan trista,
pàl·lida com l'atzucena,
les dones del caseriu
diuen: «¡Ai, la Forastera
quins ulls tan tristos posa!
¡Dona una pena! ¡Una pena!»
I la miren allunyar-se
sota la espesa albereda
que ombra dolcíssima dona
a la masia serena.

¿Ressa? ¿Plora? Del seu coll
—blanc com la neu de la serra—
penja sobre'l naixent pit
una subtil cadeneta
amb una creu—¿un record?—
i de quan en quan la besa.

¡I està tan flairós el camp!
¡I òl tan plénament la terra!

—Roses, geranis, clavells...
¡Flors de florada novella!—

Huí ha passat un soterrar
aprop de la Forastera
a qui sorprengué en el camp
la visió de dolor plena
—trista processó de gent
vestida de ròba negra—;
i al vore el tètric taüt
a través de l'horta verda
caminet del cementeri
—verds xiprers i blanca cerca—
¿per què haurà plorat, Deu meu,
la fadrina dolça i bella?

Una xiqueta li ha dit:
«No plore, no, senyoreta.
Era un vell i no servia
ni pa llaurar tan sisquera...»

Ràpida ha girat els ulls
—els ulls més bells de la terra—
i a l'estrenyer amb ses mans
el cabet de la xiqueta,
fixa la vista en el cel,
la pupil·la pel dòl térbola,
ha dit: «¡Plore per un altre!»
I ha esclatat en plor de pena...
¡I jo he plorat ¡ai! de vore
plorar a la Forastera!

EL MADRIGAL DELS ULLS VERDS

D'un verd facetat, d'un verd
molt lluminós, l'horta immensa,
l'incomparable paisatge
que nostra vista contempla.

Verda l'aigua en el cequiol,
en l'estany i en la céquia;
verd el riu que pels camps verds,
sempre ubèrrims, zigzagueja.

Verd intens en els llaurats,
verd intens en l'albereda...
Verd el mar que allà, a lo lluny,
insistentment remoreja...

Verdor en tot el paisatge
i en els teus ulls—maravella
de maragdes expresives—
que ara miren l'horta immensa
i si és l'horta no se sap
la que als teus ulls color presta
o és la llum dels teus ulls verds
la que en l'horta se reflexa.

ENRIC DURÁN I TORTAJADA.

NOTES

Azzati

S'en ha anat aquest home que tingué sempre un gest efusiu i cordial per a nosaltres. En moltes ocasions hem escoltat la seua paraula animadora. Temperament líric, comprenia i encoratjava el nostre valencianisme.

Azzati era un home fi, molt cultivat, d'una gran agudesia i d'un causticisme típicament valencià. La seua conversa delitava i podria donar matèria per a bastir un anecdotari graciosíssim.

Aquests darrers anys de dejú polític ens havien donat la clau de la seua personalitat. Anima d'un partit i d'un diari polític, va sentir la perda de la seua llibertat personal. En tot moment tenia d'estar dominat per la preocupació del partit, per les seues idees i els seus interesos.

Hem sentit profundament la seua mort. Clar es, l'estimavem. I si ara escrivim aquesta quartilla, no és sols per consignar una perda important, sino per donar un comiat a la seua vida, per a unir-nos a tots aquells que han posat una mica d'emoció en el seu trànsit.

La «Sala Blava»

S'ha obert una Galeria d'Art, a la nostra ciutat. Els artistes valencians tenen des d'ara un lloc retret i cèntric i d'una fesomia ben trobada, per a esposar les seues obres. Aquest fet s'ha de considerar un miracle. Aquest fet ens obliga a estar agrats a Ferran Gascon, el ceramista *nano*, que és la persona que ha sabut vencer totes les dificultats.

La galeria es titola «Sala Blava» que és a més un nom valencià, una mica poètic, però just i elegant.

Desitgem que la «Sala Blava» visca molts anys per la seua utilitat i per el seu caràcter que dignifica la vida de València, en un aspecte massa negligit.

Exposició Solana

La «Sala Blava» s'ha inaugurat amb una exposició del pintor Gutiérrez Solana. Podia haver-se demanat que aquest aconteximent anara lligat al nom d'un artista nostre. Però en aquest cas l'interés de la pintura de Solana i sobretot el seu sentidins de l'ambient de València, ho justifica tot. Les raons anem a extraure-les del pròleg del catàleg que signa el nostre company Almela i Vives:

«Solana, per la seua sinceritat, per la seua valentia, per la seua colocació en un plà absolutament artístic, te guanyat ja un lloc en la història de la pintura hispànica. Abans d'ell límits tancats; després, finestrells oberts; oberts finestrells per a on poden entrar fins les llums obscures...

Es, purament, una lliçó de llibertat. I València resulta en l'actualitat una auja propicia per a dir lliçons de tal llinatge. La seua atmòsfera es troba gràvida d'inquietuts. ¡Que esclaten! ¡Que es vessen! ¡Que es difonguen a lo lluny».

Junt amb els quadres de Solana ha vingut el pintor i el seu germà, gent bona i simpàtica, que han sabut conmourer's amb la seua sensillesa.

El dia 18, després de la clausura d'aquesta exposició, els joves pintors Sanchez i Lahuerta —

d'aquest darrer és el magnífic dibuix que decora la nostra portada—faràn també en la «Sala Blava» una exhibició interessant i original de les seues pintures.

El director de «La Gaceta Literària»

De la «Sala Blava» encara. El senyor Gimenez Caballero va donar una conferència el dia 6 amb el següent títol: «Articulacions sobre lo violent (Solana en València)».

Sense hiperbolisme podem declarar que el local de la «Sala Blava» fon preparat per a la conferència del senyor Gimenez Caballero, amb un gust insuperable. En compte de les fileres de cadires arreglerades per als oients, es colocaben petites taules. També s'ha de dir que aquestes taules estaven destinades per al refresc que va servir l'Hotel Reina Victòria i que les invitacions a la conferència tenien el preu de cinc pessetes. Tot i açò es va omplir la «Sala Blava» i allò que és més important, el públic va sortir parlant i discutint, sense la recança d'haver fet un dispendi inútil.

El senyor Gimenez Caballero fou presentat per Thous Lloréns. I el director de «La Gaceta Literària» exposà el seu concepte sobre el fons de violència que constituïx el caràcter valencià. La tesis és molt arriscada quan es tenen per a fonamentar-la ben poques dades i un desconeiximent tan palés de les coses i dels homes de València. Fon nn salt enorme per a unir la pintura de Solana i València. Potser s'equivocà el senyor Gimenez Caballero en judicar la pintura de Solana i en judicar València. Potser parlà aixís per certa predisposició espiritual a exaltar de cara a Itàlia unes qualitats que ell cregué ben escampades per València. La seua conferència es salvà a força d'enginy literari, pero no a força de raó. I si hom el va aplaudir no va ésser per açò, sino per lo altre.

El senyor Gimenez Caballero va conversar amb els companys de TAULA sobre temes literaris. (En altre indret es vorà un resum)

Exposició d'art de «Levante»

Va ésser inaugurada el dia 7 de juny i estarà oberta fins el 7 d'agost.

L'ha convocat la subdelegació a València del «Patronato Nacional del Turismo». Cal agrair li la bona intenció que demostra organitzar una exposició tan vasta i oferir uns mils de pessetes en premis.

Però, en primer lloc, havem de protestar de la denominació d'art de «Levante». Aquesta paraula és el nom més a propòsit que s'haja pogut inventar per a obscurir i arreconar el nom de València que a nosaltres ens sembla prou estimable... A més, la denominació «Levante» és alguna cosa vaga, inconcreta. Per altra part ¿per qué no s'inclou l'art català en l'art de «Levante»? Precisament Catalunya és geogràficament més llevantina que València i que la Mancha. (La Mancha també és «Levante»).

Un altra cosa censurable és la col·locació dels quadros. Hi havia un jurat d'admissió (presidit per la prestigiosa figura de don Josep Benlliure) que, a més de no cumplir les regles del concurs respecte al caràcter de les obres admissibles, va col·locar les seues obres en el lloc preferent i va fer un antipàtic rebuig per a constituir l'anomenada «sala del cri-

men», en la que, per cert, hi ha obres molt interessants.

L'exposició tenia la nota simpàtica de que els mateixos artistes, en democràtica votació, elegirien el jurat que havia de donar els premis. Hi hagueren dos candidatures: una d'elements joves que no duien prejuins de ninguna classe i altra integrada pels senyors Marco López, Garnelo, Sigüenza, Rubio, eminentment professoral, conservadora i corcada. Aquest jurat va escollir les obres que tot el món suposava que escolliria aquest jurat. Els artistes, per tant, varen perdre llastimosament una ocasió de produir en l'ambient de València un moviment renovador.

No anem a analitzar detalladament els quadros i les escultures exposats. Hi ha de tot: de bo i de dolent, encara que açò darrer, com en totes les exposicions, siga lo que més abunde. Per altra banda, cal tindre en compte que les exposicions generals, quan no son periòdiques, solen pillar desprevinguts als artistes. Esperem que el nostre Ajuntament, la nostra Diputació no tardaran en organitzar grans exposicions periòdiques amb importants quantitats de premis.

Aleshores ja estarà constituït el magnífic palau d'exposicions que deu tindre «la ciutat de l'art».

Finalment, una nota agradabilíssima i per a nosaltres, la més agradable de totes: una gran part de les obres exposades duen el títol en llengua valenciana. Mereix ésser remarcada aquesta fidelitat dels artistes a allò més íntim de l'esperit que informa les obres.

III Taula de Poesia

Per la data d'aparició, no poguerem anotar en el número passat tres estudis de F. Caballero Muñoz («Las Provincias»), Josep M.ª Bayarri («El Diario de Valencia») i Narcís d'Hoyos («La Voz Valenciana») consagrats als poetes que concorregueren a la III Taula de Poesia.

Llorente i la llengua literària

Aquest, poc més o menys, és el títol d'un article de Josep Calveras publicat en un dels darrers números de «La Paraula Crisiàna». Està fet a base de materials que han de constituir els volums futurs de l'«Epistolari Llorente». Curiós, el record d'una polèmica Gabriel Alomar-Eduard L. Chavarri.

Jocs Florals d'Alberic

En Alberic varen convocar uns jocs florals i varen tindre l'acord d'excloure d'ells la llengua valenciana. No creiem que dels Jocs Florals d'Alberic—la població tan simpàtica i tan florencient—poguera derivar una glòria especial per a la llengua nostra; però de totes maneres encontrem molt justificades les observacions que amb aquest motiu va fer «Las Provincias». Sembla que a conseqüència d'aquestes observacions els organitzadors d'aquells jocs florals han admés que els treballs aspirants als premis de poesia puguem també ésser escrits en valencià. Hi ha algú que els done les gràcies?

Teatre d'art

L'asumpte reclama més atenció que el d'una breu nota. Prometem més endavant dedicar-li tot l'espai

necessari, recollir les opinions exposades, atiar les voluntats dormides, col·laborar d'una manera entusiasta al bon fi d'aquesta empresa.

Fins ara la iniciativa del senyor Bolea ha tingut una bona acollida. A més dels seus articles, ben orientats, ha parlat d'aquest projecte el nostre company Pizcueta des d'«El Pueblo», el senyor Buil des d'«El Mercantil Valenciano», el senyor Martínez Ferrando des de «La Voz Valenciana» i el senyor Josep María López des d'«El Liberal» de Madrid.

Anem a situar a tots els anteriors senyors: Pizcueta ha secundat la campanya del senyor Bolea i ha demostrat la seua eficàcia i la seua urgència per lo que respecta a l'us del valencià en les obres del teatre. Eduard Buil ha parlat com autor i en nom dels seus companys. Ha pres una posició defensiva. Demostra que en el fons n'està satisfet del teatre que cultiva. Segurament confia en la glòria. Allà ell. El senyor Martínez Ferrando actua d'element conciliador, clar és que identificat interiorment amb el senyor Bolea i amb qualsevol intent de dignificació de l'escena valenciana. El senyor López, crític teatral, ha actuat de panegirista del teatre valencià davant del públic de Madrid. Diu que el nostre teatre està en plena creixença. Ho demostra el número de sales dedicades a les representacions de teatre valencià, el número d'obres estrenades, les quantitats cobrades per drets d'autors. Diu aquesta enormitat: que el Pastor poeta, és un autor valencià triomfant, i li dedica un franc elogi.

Val la pena discutir aquesta opinió del senyor López? Creiem que no. La citem tan sols per a que es veja la barra dels nostres crítics, per a que es comprenga la necessitat d'una acció...

All-i-oli

Dionisio Pérez, un bon periodista espanyol, publicarà dins de poc un llibre de culinària. En aquest llibre parla de l'«all-i-oli». Aquets periodistes ¿per què no es voldran enterar de les coses? All-i-oli és una expressió sense sentit; all-i-oli és una expressió diàfana.

La setmana valenciana en Barcelona

Per la tardor vinent es celebrarà en l'Exposició de Barcelona una setmana valenciana. Aquesta setmana no consistirà en una dedicatòria formal, sinó en una sèrie, d'actes que tenen la preocupació de donar proves del nostre esperit. Sabem que tant la Diputació com l'Ajuntament, presuposten per a tals festes les quantitats necessàries, amb el fi de que siguen dignes de la nostra puixança. Sabem que entre aquelles festes hi ha un lloc per a la nostra poesia, el nostre teatre, la dansa valenciana. I sabem també que al front d'aquesta iniciativa hi ha la persona o persones que poden realitzar-la amb el millor resultat.

BIBLIOGRAFIA

Col·lecció «L'estel»

La falta d'espai no ens permet reproduir en TAULA les cartes encorajadores que ens arriben dels valencians d'Amèrica que han tingut notícies de l'aparició dels llibres de «L'estel». Ens demanen

aquests llibres i ens donen probes feaents de l'interés que entre ells han desvellut. Camí d'Amèrica, per a la propaganda espiritual entre aquells germans nostres, han sortit ja els primers paquets de llibres de la nostra Col·lecció.

Al mateix temps augmenta la venda i subscripcions en València i altres terres ibèriques. Els nostres llibres exposats en la «Sala Blava», s'han comentat i s'han venut força.

Per altra banda en gran número de diaris continuen apareguent notes i crítiques dels volums fins ara publicats.

El diari «Soller» de Mallorca dedica un article de Carles Salvador a «L'espill a trossos» de F. Almela i Vives.

R. Fuster en uns articles sobre la jove literatura de València, comenta aquest llibre i el «Blasco Ibàñez i València», de Just Gimeno.

Heus ací un fràgment:

«Pero encara que en el llibre de Juli Just, es narra la vida de Blasco en la seua infància i joventut, fins el moment en que escrites les novel·les valencianes va el novel·lista a estendre les seues activitats per fora de València, no és tanmateix açò allò millor del llibre; allò millor i més curiós, és l'ambient i infinitat d'anècdotes, de fets històrics d'aquells temps, que Just ha anat arplegant amb paciència i amor de folklorista fins l'extrem, de que Blasco, tot i ésser l'eix motiu del llibre, no és a voltes, sino una figura més en aquell micro-cosmos de mercaders, de polítics, de petit burgesos...»

En els cercles literaris de Catalunya la biografia escrita per Juli Just, ha tingut també la millor acollida. «La Publicitat» dedicà al nostre amic un solt molt elogiós, al qual pertanyen els següents paragrafs:

«La publicació de la biografia novellada de Blasco Ibàñez, que amb el títol de «Blasco Ibàñez i València», ara acaba de sortir, col·loca el nom de J. Gimeno també a primer rengle en la literatura valenciana i àdhuc en la general de parla catalana: Just Gimeno maneja el català amb un estil vibrant, suculent i molt ric d'imatges. El nostre públic sabrà aviat fer-se'n càrrec com els mateixos valencians, que esgoten els llargs tiratges dels seus llibres de literatura».

El Vocabulari valencià-castellà de Joan de Resa ha produït comentaris molt interessants en «El Día Gráfico» de Barcelona, en «El Diario de Valencia» i en altres publicacions.

Està confeccionat-se en la imprenta el quart volum de la Col·lecció, «Proses de viatge», d'Eduard Lòpez Chavarri.

El llibre continuarà el relat de viatges a Mallorca, Mariola i el Maestrat.

«Borgia»

Aquest és el títol d'un «Roman einer Familie» original de l'escriptor alemany Klaburd, mort fa un any. Aquest llibre és una nova visió novel·lesca de la família valenciana Borja, coneguda amb el cognom italianisat de Borgia. En parla Máximo José Kalm al número d'«El Sol» corresponent al 6 d'aquest mes.

«Vermell en to major», poemes, per Carles Salvador (Castelló, 1929).

Carles Salvador ha publicat el seu llibre més important i més reeixit.

Fins ara.

Per què anuncia ja un altre llibre de poemes, «Gallarets cromàtics», i una novel·la titulada «El test de les gallines».

¡Quin goig si entre aquestes obres i la publicada encara hi haguera la mateixa superació que hi ha entre la publicada les publicades anteriorment! Açò no és un epítonema pejoratiu per al «Llibre eucarístic» i per a l'«Elogi del xiprer».

Es, senzillament, una lloança de «Vermell en to major».

I no la primera que s'ha fet. Recordem la de Manuel de Montoliu.

Ni la darrera que es farà.

El llibre, efectivament, és meritori.

I ho és per doble motiu:

A) Per la seua pura qualitat poètica.

B) Per la seua significació moderna.

¿Calen aclariments? Si en calen, hi ha que donar-los:

a) Salvador té una ànima de gran sensibilitat que no solament el fa tremolar davant la bellesa, sinó que el guia envers la beutat, la qual troba amb la facilitat dels elegits.

b) Salvador, bè per un íntim convenciment, bé per un propòsit de tàctica, ha incorporat a la llengua valenciana les formes i les expressions d'allò que en altres llengües s'anomena nova literatura.

I si en el primer aspecte mostra les resplandors de la veritable poesia, en el segon aspecte mostra un domini tècnic que qualsevol li podria envejar.

Resultat?

Interessant, interéssantíssim. Per això ha suscitat ja algú comentari. I, realment, el problema de si la poesia valenciana ha de seguir o no ha de seguir camins d'avantguarda, mai es podria plantejar amb més motiu.—A. i V.

Joan Sacs. «Vida i mort dels barcelonins».

Pròleg de Pere Coromines. Edicions «La Mirada». Sabadell, 1929.

Joan Sacs és un pseudònim que per a escriure té el dibuixant Apa, el ciutadà Feliu Elias.

Escriptor, dibuixant, ciutadà, sempre es tracta d'un gran amic de València que no perd ocasió d'altificar les nostres coses.

Per això ens és doble grat lloar-lo a ell. I el lloarem amb tota justícia amb motiu de la publicació de «Vida i mort dels barcelonins» que és, senzillament, un dels llibres més interessants que en aquests darrers anys s'hagen produït en la literatura catalana.

Pel títol, es podria creure en un llibre compost amb allò que diuen quadros de costums. No; es tracta de contes purs. I no els lleva la puresa el fet de què l'autor cerque una atmòsfera barcelonina, típica, popular. Els valors generals es sobreposen d'una manera esclatant. La profunditat dels arguments produïx més impressió que l'estil saborós, carregat d'agre de la terra.

I, en conjunt, sobressurt una gran originalitat

de concepció i desenrollament. A més Joan Sacs no solament no s'assembla a ningú, cosa que és l'originalitat senzilla, sinó que s'assembla a ell mateix, cosa que constitueix una perfecció sòlida de l'originalitat.—A. i V.

Sobre el llibre de Carles Salvador i l'avantguardisme

El «Vermell en tó major» es comentat per tot arreu.

El nostre company Caballero se'n ocupa en un article aparegut en «Las Provincias» a on diu:

«En «Vermell en tó major» llibre de poesies, s'observa clarament un segur avanç de Carles Salvador, en els elements creadors, des de la publicació del seu «Plastic»—any 1923—i àdhuc des del seu «llibre Eucaristic»—1928.—Millor diriem en la seua orientació poètica. Si en aquell no desentonava del chor de veus líriques contemporànies, en «Vermell en tó major», es deflnix ja, divergix de manera personal dels seus col·legues. Les seues predileccions, les seues teories estètiques, l'han portat a submergir-se en les nous corrents de les lletres, proporcionant-nos el goig, als que suspirem per la incorporació de la literatura valenciana al ritme universal, de poder assenyar-lo com un dels poetes imbuït de les inquietuts espirituals de l'hora».

Manuel de Montoliu, el competentíssim crític de «La Veu de Catalunya» remarca també la tendència d'aquest llibre i la seua vàlua.

«Precedit i seguit d'un elogi de dos amics de l'autor, els quals en forma diferent fan ressaltar l'atreuiment innovador del poeta, aquest llibre de poemes de l'exquisit escriptor castellanenc ens ve a dir als catalans que és en les lletres valencianes on hem d'anar a cercar les mostres més reeixides de la influència de les escoles avantguardistes. Es curiós i interessant de constatar aquest fenomen que ja havíem observat en diferents llibres i publicacions d'aquelles terres germanes. La sensibilitat ultramoderna de les noves escoles poètiques sembla haver arribat a saó entre els poetes i literats valencians més ràpidament que no entre els catalans».

«Tot el llibre de Carles Salvador és una gallarda exhibició de maravelles sorprenents de sensibilitat i de fantasia. ¿Vol dir això que tot és poesia en aquest llibre? El lector ja coneix la nostra person al posició davant dels problemes estètics plantejats per les escoles avantguardistes que fan de la sensació i de la imatge els únics pols al voltant dels quals gira el món de la poesia. Sensibilitat i imatge són solament el vestíbul de la poesia. Una poesia

en què no tenen participació viva les potències profundes de l'esperit, serà sempre una poesia mancada, una poesia fallida, una poesia rudimentària. El veritable lirisme el dóna solament la trinitat del sentit musical, del pensament i de l'emoció. Per això quan en el llibre de Carles Salvador trobem la sobirania de la imatge bellament acompanyada d'aquests tres elements, ens sentim com dintre un oasi on papalloneja l'aire refrigerant de la poesia».

Miquel Duràn dedica també un article a les tendències de la nostra poesia. El recensionarem junt amb el que anuncia com a continuació.

«Las joyas del Gran Maestro Perellós» per Josep Lluís Almunia. València, 1929.

Aquest opuscle és tiratge a banda dels «Anales del Centro de Cultura Valenciana». I està integrat pel discurs pronunciat a la sessió inaugural del present curs en l'esmentada societat.

Quina fon la matèria d'aquest discurs? No va tractar solament de les joies de Ramón Rabasa de Perellós i Rocafull que va viure entre els segles XVII i XVIII. Va tractar d'aquest valencià que arribà a la religiosa i militar sobirania de l'Orde de Malta. I tractà, a més, del caràcter que tenia aleshores l'illa de Malta, amb l'esquadra que sollava bel·licosamente el Mediterrani i amb una jerarquia reconeguda a totes les corts europees, fins a la de Lluís XIV.

El Gran Mestre Perellós, durant la seua sobirania, prou llarga, no tingué una actuació grisa, sinó que acusà una personalitat. Actualment, els dies de gran solemnitat, l'antic palau del maestra i avui residència del governador anglés, encara llueix sota el sol aurífic, front a les ventades marines, uns tapissos de Gobelins amb les armes de l'il·lustre valencià.

Tot açò, puix, ho conta Josep Lluís Almunia amb la facilitat de qui domina veritablement un tema. I no cap negar autoritat en aquestes qüestions que afecten a les antigues i poderoses coses de la nostra terra a l'autor de la «Guia Valenciana de Títulos y Honores» i de la «Iconografía Nobiliaria Valenciana». Un estil generalment directe i sense l'enfatic pseudo-clasicista—tan freqüent en aquesta mena de treballs—acaba de fer amena la lectura, com feu amena l'audició.—A. i V.

REVISAT PER LA CENSURA GOVERNATIVA

Renovación Tipográfica.-Gandía, 3.-Valenc

Tintoreria Soto

NOM I MARCA REGISTRATS

Grans Tallers per a la neteja en sec i el tenyit de robes usades

SUCURSALS
EN VALENCIA I CASTELLÓ

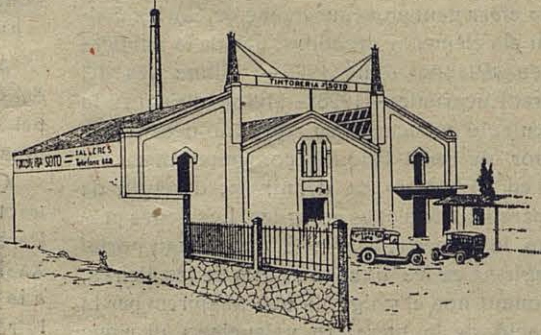

DESPATX CENTRAL:
AVINGUDA DEL PORT, 47

TALLERS:

Institut Candela, J. S. (Junt a l'AVINGUDA del Port.)

Col·lecció "L'Estel"

Sis llibres a l'any. . . . 12 pessetes

Envieu les vostres subscripcions
al Director: Guillem de Castro, 35,
València.

:: Els tresors de nostra llengua
són posats a preus que tots poden pagar.

LA CRÒNICA DEL REI JAUME I

i

LA CRÒNICA DE MUNTANER

(A 2 pessetes el volum.)

Col·lecció «Els nostres clàssics»

De Jaume Roig

El Llibre de les Dones

Pròleg i notes de

F. Almela i Vives

SAN VICENÇ FERRER

(Un volum 1 pta.)

EDITORIAL BARCINO

Portaferrisa, 17. — BARCELONA

PER A REGISTRAR

Patents, Marques, Models Indus-
trial, Especialitats Farmacéu-
tiques, etcétera

escriuiu sense cap compromís a
la coneguda

Agència General de Patents i Marques

CLARKE, MODET & Co

- CASA FUNDADA EN 1879 -

Sucursal per a Catalunya, València i Balears:
Rambla de Canaletes, 6 - BARCELONA

Oficina Central:

Alcalá, 67 - MADRID